

Dr. sc. Pavel Zgaga

vanje učitelja, ali na njima se ne obrazuju svi učitelji, pogotovo predmetni nastavnici koji se obrazuju na različitim fakultetima. To je značajna fragmentacija obrazovanja učitelja i njezin je problem u tome što se tvrdi da su diplomanti učiteljskih fakulteta premalo obučeni u polju znanosti, a svi ostali nastavnici da nisu dovoljno obučeni u polju pedagogije, metodike, didaktike.

Hoće li se to u doglednoj budućnosti promijeniti i hoće li učiteljski fakulteti zajedno s ostalim fakultetima na kojima se obrazuju predmetni nastavnici više komunicirati, više surađivati kako bi se prevladale one dugo prisutne bolesti o kojima se stalno govori, a to je upravo nedostatak pedagoškog, psihološkog, metodičko-didaktičkog obrazovanja predmetnih nastavnika. Istina, sve je više suradnje među fakultetima i što smo više integrirani kao sveučilište to ćemo bolje raditi. Sve više studija traži interdisciplinarno znanje pa će vjerojatno postati neminovnost da fakulteti sve više i kvalitetnije surađuju. Dakle, minusi postoje na oba pola i što je veća fragmentacija na sveučilištu, to su i oni izraženiji, a to se jako osjeti upravo ne samo na ovim našim prostorima, nego i u Zapadnoj Europi u kojoj su ulaskom na sveučilišta učiteljski fakulteti dobili autonomiju koju prije nisu imali, jer su bili pod pritiskom vlasti i ideologije. No, danas su ti pritisci puno blaži, ali zato postoje jaki unutarakademijski pritisci na sveučilištima, jer kad primjerice treba štedjeti zbog krize, onda na udar dođu upravo učiteljski fakulteti koji su uglavnom dosta nisko pozicionirani unutar sveučilišta.

Prije dvije godine smo na Pedagoškom fakultetu u Ljubljani proveli istraživanje u 38 zemalja Europe o tome kako stručnjaci na učiteljskim fakultetima vide budućnost i zanimljivo je da je vrlo izražen optimizam iako vide lošu financijsku budućnost svojih institucija, što samo govori da su to vrlo dinamične institucije koje imaju i

energije i optimizma koje žele ulagati u podizanje kvalitete obrazovanja učitelja, ali i vlastitog statusa unutar sveučilišta. Proučavali smo i doseg i rezultate bolonjskog procesa na tim fakultetima i spoznali da su na brojnim učiteljskim fakultetima iz cijele Europe manje kritični nego na nekim starijim i uglednijim fakultetima, jer su uz bolonjski proces učiteljski fakulteti dobili i prohodnost u znanost. To može imati i svoje opasnosti, ali bolonjski proces je uzbuđio tradicionalne, stare, etablirane fakultete koji su uživali neku reputaciju i privilegije, a sada osjećaju da neke od tih privilegija gube. S druge strane fakulteti poput učiteljskih su u tom smislu profitirali i sad je veliko pitanje hoće li oni te pogodnosti iskoristiti ili će se sve to izgubiti u sljedećih nekoliko godina.

Učiteljski fakulteti bi trebali biti puno snažniji u istraživanju, ali bi istodobno morali ostati u produktivnoj vezi sa školama. Pitanje je i što će od tih promjena biti, koliko će ih učiteljski fakulteti iskoristiti. Naravno, i fragmentacija sveučilišta kao i obrazovanja učitelja donijele su i pozitivne i negativne efekte, ali prevladava ipak optimizam u svemu tome, jer pesimizam ne služi ničemu. Dobro je osvrnuti se oko sebe i pogledati što se u svijetu događa, iako nema jedinstvenog recepta za pitanje obrazovanja učitelja, međutim svi moramo puno eksperimentirati i istraživati, probavati, tražiti nove praskes studija, nove organizacije, nova povezivanja unutar i izvan sveučilišta. Važno je da se o svemu tome raspravlja i da se traže rješenja, pa u tom smislu je i ovaj skup vrlo vrijedan jer su se na njemu okupili stručnjaci iz čak 21 zemlje koji mogu razmijeniti iskustva, pokazati tko što i kako radi, tražiti nove putove i rješenja za zajednički problem u kojemu raspravljamo. I svi ćemo se na svoje fakultete nakon toga vratiti i snažniji i hrabriji pa i optimističniji – smatra Pavel Zgaga.

Kako učitelje kvalitetno obrazovati

Dr. sc. Edem Adubra, sa Zavoda za nastavnik i visoko obrazovanje pri UNESCO-u u svom je plenarnom izlaganju govorio o fragmentaciji obrazovanja učitelja.

– Svijet je trenutačno u tranzicijskom razdoblju, svi se suočavamo s istim izazovima i problemima, samo u drugim kontekstima. Prije 14 je godina stoga pokrenut UNESCO-ov program *Obrazovanje za sve*, koji se sastoji od šest ciljeva čije je ispunjavanje do 2015. godine postalo prioritet te organizacije. Budući da se rok bližio, a da ispunjavanje ciljeva nije teklo prema planu, 2008. godine osnovana je Međunarodna radna skupina učitelja, koju je činila mreža partnera i koja je radila na tome da potakne zemlje širom svijeta da ubrzaju procese promjene i napretka kako bi se približile zadanim ciljevima, s posebnim naglaskom na napredak učiteljskih politika i praksi.

Dr. sc. Edem Adubra

Kad je plan fragmentacije bio postavljan, prvi je zadatak bio prepoznati i pronaći nedostatke, a to su nepovezanost, ispreplitanje, zanemarivanje, manjak zaposlenih i neadekvatnost. Stoga je zamišljen sustav oporavka i napretka zasnovan na tri područja. Prvo, potrebna je koordinacija na globalnoj razini. Nadalje, učitelje treba postaviti u središte međunarodnih i nacionalnih političkih planova. Naime, u gospodarskoj i financijskoj krizi često se teži tome da se smanje troškovi u društvenom sektoru, uključujući obrazovanje. A to ima snažan utjecaj na smanjivanje izgleda za ispunjavanje zadanih ciljeva. Također, nužna je međusobna povezanost politika, praksi, ponašanja i akcija, a sve svjetske zemlje treba podržati u namjeri da razviju prikladne obrazovne politike s učiteljem u središtu plana – kako učitelje kvalitetno obrazovati i osposobiti, gdje bi trebali poučavati, na koji način treba provesti pronalaženje adekvatnih osoba te njihovo zapošljavanje i kako ih prikladno nagraditi. Nužna je podrška i za razvijanje kapaciteta za planiranje, provedbu, praćenje i procjenu tih politika te razvijanje učinkovitih načina za iskorištavanje ponuđenih financijskih sredstava u te svrhe.

Učitelji su u svijetu suočeni s mnogim izazovima. Kako bi se ispunio jedan od ciljeva u planu za opće primarno obrazovanje do 2015. godine, trebalo je širom svijeta u razdoblju od 2011. do 2015. zaposliti još čak 5,2 milijuna učitelja. Najveći je nedostatak učitelja prisutan u području podsaharske Afrike te južne i zapadne Azije upravo zbog povećanih zahtjeva za obrazovanjem. Također, primijećeni su neodgovarajući programi za početno obrazovanje, stručno osposobljavanje i profesionalni razvoj učitelja, a mnoge su zemlje u sustav i dalje puštale nedovoljno kvalificirane ili potpuno nekvalificirane učitelje. A kako bi se barem približile ispunjavanju

zadanih ciljeva, neke su zemlje spustile svoje standarde, smanjivši ulazne kvalifikacije za inicijalno obrazovanje učitelja ili standarde profesionalnog certificiranja kako bi zaposlile što više učitelja u tako teškim vremenima.

Na kvalitetu osposobljavanja može utjecati predznanje stečeno u srednjoj školi s kojim studenti – budući učitelji – ulaze u svoje početno obrazovanje, ali i opseg i trajanje tih obrazovnih programa, kurikularna ravnoteža teorije i prakse, pedagogije i materijala koji se u programu koriste te stupanj obrazovanja poučavatelja. Profesionalni razvoj mora biti kontinuiran, dosljedan i značajan. Također, utjecaj na kvalitetno poučavanje ima i motivacija učitelja. Važno je biti dobro pripremljen, s mnogo izvora znanja i informacija. Motivaciju će podići i vrednovanje učiteljske struke u društvu, a presudni su i ravnopravni i općenito dobri radni uvjeti i za muškarce i za žene.

Učiteljska radna grupa stoga je prepoznala tri „rupe“ na tom putu te pokušala smanjiti ili ukloniti taj jaz. Svladavanje političkog jaza uključuje provođenje opsežnih i potpunih politika, donošenje odluka temeljenih na relevantnim informacijama te kreiranje učinkovitih politika osjetljivih na kontekst. Nadalje, nužno je razviti kapacitete za planiranje, provedbu, praćenje i procjenu, i to na razini sustava, institucija za obrazovanje učitelja te škola. Na kraju, kvalitetan učiteljski kadar ima svoju cijenu, ali mora se svladati i financijski jaz, kroz atraktivne nagrade za pronalaženje, educiranje, zadržavanje i motiviranje dobrih učitelja, zatim kroz kontinuirani profesionalni razvoj i radne materijale te istraživanja u poučavanju i učenju.

Napravljen je i Strateški plan 2014. – 2016. s tri glavne akcijske metode: koordinacija sa svjetskim/regionalnim inicijativama, stvaranje i dijeljenje znanja, omogućavanje nacionalne podrške. Sve se to provodi u šest tematskih područja: obrazovanje učitelja i profesionalni razvoj, status učitelja i radni uvjeti, upravljanje učiteljima, financiranje učitelja i poučavanja, praćenje i procjena učiteljskih politika i praksi te njihova inkluzija i jednakost.

Za kraj, pogled u budućnost, prema obrazovnim planovima nakon 2015. godine, koji bi trebali sadržavati sljedeće ciljeve: samostalni cilj o obrazovanju u novom razvojnom planu, skupina predmeta za praćenje ciljeva, uključujući i onoga o učiteljima, zatim jednakost i rodna ravnopravnost kao prioritet, razvoj pokazatelja za svaki cilj, posebno o učiteljima i učenju, razvoj akcijskog okvira te stvaranje i ojačavanje partnerstva – zaključio je Edem Adubra.

Ništa bez zajedničke vizije

Hannele Niemi sa Sveučilišta u Helsinkiju govoreći o fragmentaciji profesionalnog razvoja mentora učitelja istaknula je da Europska komisija naglašava da mentori učitelja imaju ključnu u postizanju visoke kvalitete učiteljske profesije.

– Međutim, na temelju dokaza iz mnogo zemalja, da bi taj proces bio potpun nedostaju profesionalne uloge, kvalifikacijski uvjeti, identifikacija i osposobljavanje tijekom cijele karijere. Stoga treba prepoznati koji čimbenici na nacionalnoj, institucionalnoj i osobnoj razini onemogućavaju kvalitetan rad mentora te pronaći nove prakse koje će promicati njihov razvoj i činiti ih profesionalcima. Teorijski okvir temelji se na teorijama kojima je analiziran porast stručnosti te na novijim teorijama o poučavanju stručnjaka u ekosustavima, u kojima su suradnja i umrežavanje važni elementi procesa učenja. Dokazi se temelje na analizi dokumenata i opisa stručnjaka iz sedam zemalja i to Finske, Nizozemske, Norveške, Belgije, Engleske, Izraela i Pennsylvanije.

Nužno je postojanje zajedničke vizije. Ako je puno sudionika i usluga u procesu obrazovanju učitelja, a nema zajedničke vizije o ciljevima, strukturi i načinu rada, teško je podržati profesionalni razvoj mentora. Postojanje nacionalnih kriterija ili standarda za rad mentora omogućava stvaranje okvira kompetencija potrebnih za njihovo učinkovito funkcioniranje. Mnoge institucije, bilo škole ili sveučilišta, nemaju usklađen niti sustavan pristup razvoju nastavnog plana i programa, baze

Sudionici međunarodne konferencije